

Älgbetesskador i tallungskog

Särna-Idre ÄFO 2013

RESULTATBLAD 33
2013

På uppdrag av **Särna-Idre älgförvaltningsområde (ÄFO)** har Svensk Naturförvaltning AB inventerat älgbetesskador i tallungskog. Andelen tallar med färska skador skattades till 12%. Med dessa skadenivåer är prognosen att det i ett genomsnittligt bestånd kommer finnas drygt 500 oskadade tallstammar per ha när träden vuxit över betesbegärlig höjd. I Dalarna har under 2013 motsvarande inventering även utförts i Gävle-Dala ÄFO, Noppikoski ÄFO och Älvdalen ÄFO.

BAKGRUND

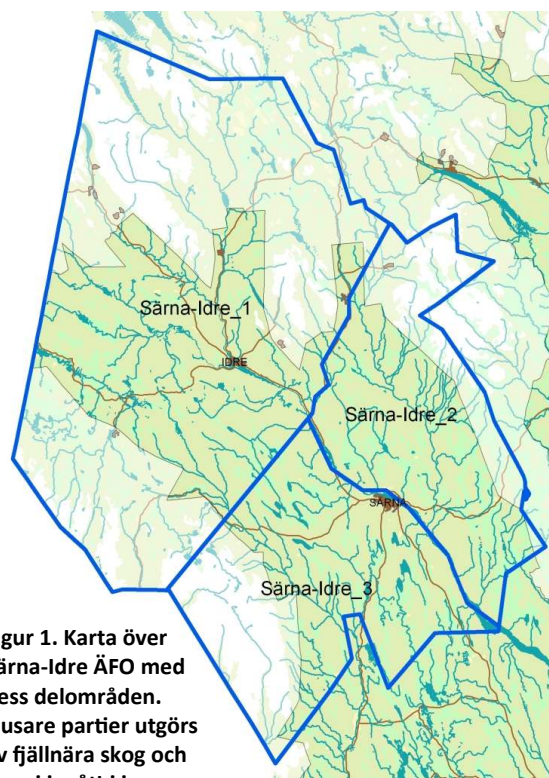
Inom förvaltningen av älg och skog eftersträvas en älgstam som inte orsakar betesskador på tallungskog som överstiger de mål som formulerats för ett förvaltningsområde. Om man parallellt med årliga inventeringar av älgbetesskador följer utvecklingen av älgtäthet får man kunskap om hur relationen mellan skador och älg ser ut inom förvaltningsområdet. Det senare är av stor vikt för att kunna vara effektiv i att sätta in förvaltningsåtgärder. Under sommaren 2013 utfördes inventering av älgbetesskador i Särna-Idre ÄFO (figur 1) med syftet att ta fram underlag till områdets älgförvaltningsplan.

METODIK

Inventeringen koncentrerades till ungsogar med minst 10% tall och träd i åldersintervallet 6 till 18 år, det vill säga då de är som mest exponerade för älgbetesskador. I praktiken innebär det att mätningen sker i avdelningar (synonymt med bestånd) med en snitthöjd på tall mellan 1 och 4 m.

Inom ÄFO:t valdes avdelningar som uppfyllde kriterierna för mätning ut slumpmässigt. Skogsstyrelsens register över faktiska avverkningar användes som underlag för urvalet. Sammanlagt inventerades 40 stycken av de utvalda avdelningarna.

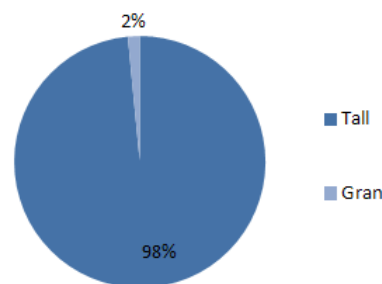
I varje avdelning fördelades tio provytor om 25m² där alla stammar över halva medelmaxhöjden registrerades. Medelmaxhöjden är genomsnittshöjden på de två högsta barrträden i provytan. Varje registrerad tallstam undersöktes noga med avseende på skador. Skador klassades som färska eller äldre där färsk skada definierades som skada vilken skett sedan tillväxtstart föregående sommar. För de färska skadorna gjordes även en bedömning om de skett under eller efter tillväxtsäsongen (sommar- respektive vinterbete). Färsk skador delades upp på toppskottsbyte, stambrott och barknag.

Figur 1. Karta över Särna-Idre ÄFO med dess delområden. Ljusare partier utgörs av fjällnära skog och har ej ingått i inventeringen.

Tabell 1. Skattat antal stammar av olika trädslag per hektar.

Tall	Gran	Björk	Övrigt
2332	36	329	59

Figur 2. Fördelning mellan tall- och granstammar.

RESULTAT OCH KOMMENTARER

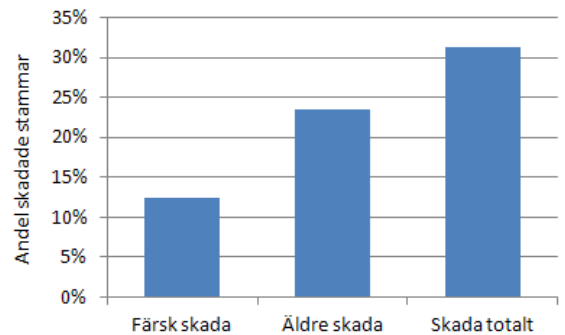
- Tätheten av tallstammar, högre än halva medelmaxhöjden, skattades till 2332 stammar per ha (tabell 1). Andelen tal av barrträden (tall och gran) var i genomsnitt 98% (figur 2). Andelen tall av samtliga trädstammar var 85%.
- Andelen stammar av tall med färska skador var 12% i hela ÄFO:t (figur 3). I stort sett alla färska skador registrerades som vinterskador. Skadefrekvensen varierade mellan delområden i ÄFO:t (tabell 2).
- Av tallstammarna uppvisade drygt 30% tecken på någon färsk och/eller äldre älgbetesskada (figur 4). Med andra ord var knappt 70% av stammarna oskadade.
- De färska skadorna dominerades av toppskottsbetning. Stambrott och barkgnag förekom på mindre än en procent av stammarna.
- Risken för att en *oskadad* tallstam skall skadas under ett år beräknades till 11%. Denna siffra kan användas för att grovt prognostisera hur många stammar man kan förvänta sig är oskadade när träden vuxit ur beteshöjd.
- Om senaste årets skaderisk består kommer ett genomsnittligt förnygrat bestånd efter 18 år, dvs vid ca fyra meters höjd, att ha 511 oskadade tallstammar per ha (figur 5). Det motsvarar 22% av det totala antalet tallstammar i ett genomsnittligt bestånd.
- En jämförelse mellan prognos och uppmätt utfall indikerar att den gångna vinterns skadenivå var högre jämfört med vad som generellt varit fallet under tidigare år (ses i figur 5 som att kurvan ligger under cirkeln).

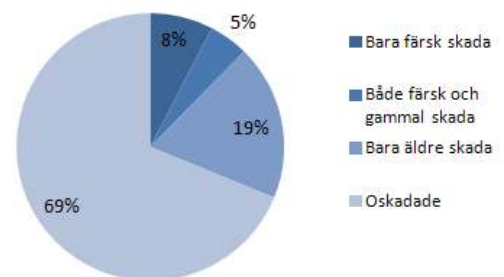
Foto: Martin Wallgård

Tabell 2. Skattad andel tallstammar för respektive delområde. Skada vinter utgörs av färska skador som skett under vintern.

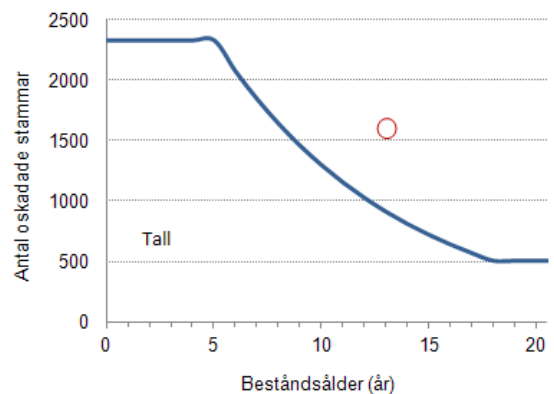
	Färsk skada	Äldre skada	Skada totalt	Skada vinter
Särna-Idre_1	13%	17%	25%	12%
Särna-Idre_2	14%	34%	43%	14%
Särna-Idre_3	7%	16%	20%	7%
Totalt	12%	24%	31%	12%

Figur 3. Skattad andel tallstammar med färska skador, äldre skador och ackumulerade skador (Skada totalt).

Figur 4. Andel tallstammar med och utan skador. Observera att summan av bara färska skador och både färska och äldre skador motsvarar färska skador i figur 3.

Figur 5. Prognos av antalet oskadade stammar av tall i ett genomsnittligt bestånd. Beräkningarna utgår från skattat antal stammar per ha och skattad skaderisk samt att skaderisken är konstant. Röd cirkel indikerar uppmätt nivå på antalet oskadade stammar i ett genomsnittligt bestånd.